

„In Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXV Nr. 1 (146) *** MARTIE 2022 *** 8 PAGINI ***

In memoriam

„Cuibul visurilor” și „Zborul de la cuib” sau despre singurătate și deșănțare

Eu, Vasile Vidican și Ion Radu Zăgreanu, în ordine alfabetică. Într-o zi ne-am urcat în mașina căienarului și duși am fost! Nu ne-am mai oprit până-n Maieru: "Cuibul visurilor" lui Liviu Rebreanu.

"În Maieru am trăit cele mai frumoase și mai fericite clipe ale vieții mele", stă scris pe frontispiciul revistei "Cuibul visurilor", revistă fondată de Sever Ursa și Icu Crăciun: "Doi domni din Maieru". Știți la ce mă refer și nu insist.

La Maieru, lansare de carte: "Zborul de la cuib" de Pavel Dan. Ediție gândită și alcătuită de Ion Buzași. Universitarul și scriitorul blăjean, născut în Mintiu Gherlii, cu rădăcini, după mamă, în Salva năsăudeană. "Salve sis tu parve Romuli nepos!" Fără explicații.

Când am ajuns și noi acolo, sala de evenimente culturale a muzeului era arhiplină. "Full", cum se spune în limba lui Shakespeare. Lume, lume! Multă și de calitate. Parcă tot Maieru dăduse buzna la muzeu. Muzeul "Cuibul visurilor", cum altfel? În frunte cu Sever Ursa, regretatul Sever Ursa, ctitorul acestei instituții de cultură. O rară performanță în mediul rural (nu la oraș, rețineți, vă rog!). Vreți să vă reamintesc participanții la întâlnire? Hai, că merită. Tot unul și unul!, vă garantez.

Alături de cei doi pomeniți deja, mai erau de față, printre mulți alții: Iacob Naroș, critic și istoric literar, cunoscut și recunoscut rebreanolog, sau "Tînărul Gheran", cum îmi place mie să-l alint. Cred că a ajuns printre primii la întâlnire. O întâlnire inedită, vă mai spun o dată. Sugerată de Sever Ursa, țin să repet. Decanul de vârstă al profesorilor și scriitorilor măieremi. "Cuibul visurilor" și "Zborul de la cuib". Sau despre singurătate și deșănțare.

În primele rânduri, poezii Sandu Al. Rațiu, veterinar la bază, regretatul profesor de Religie, și Ilie Hoza, ornitologul de neimitat, care imită perfect triful ciocârliei și al altor păsări frumos cântătoare. Ceva mai în spate, Liviu Ursa alături de Adrian Crăciun, fiul lui Icu, ca să nu-i uităm nici pe ei. Puțin mai sus, Grigore Cotul, epigramistul din Șanț, cu soția sa Adela. Șanțul ca localitate, țin să precizez. Din Anieș venise și regretatul profesor de matematici, Titus Cărbune, fost director de școală. Un dascăl și un Om de rară noblețe sufletească. Și de vrednică pomenire, vorba aceea. Din Rodna, Dan Popescu, din mila lui Dumnezeu, o vreme, și el manager la Muzeul Cuibul visurilor. N-au lipsit nici autoritățile locale în frunte cu primarul Vasile Borș.

Preoții ortodocși și cel greco-catolic au binecuvântat evenimentul de la Maieru, căci a fost un adevărat eveniment întâlnirea (simbolică, desigur) a celor doi mari prozatori: Liviu Rebreanu și Pavel Dan, ardeleni amândoi.

Unii au vorbit despre una, alții despre alta, dar nimeni n-a tăcut, vă asigur.

"Cartea este un act pios față de un scriitor care ar fi putut atinge nivelul lui Liviu Rebreanu, dacă un destin potrivnic nu s-ar fi opus, a spus atunci Ion Buzași despre Pavel Dan, "rapsodul Câmpiei transilvane". Avem, iată, prilejul unei noi lecturi a operei acestui mare prozator, a cărui viață e unul din cele mai frumoase exemple de eroism al creației artistice din câte avem în istoria literaturii noastre", prozatorul însuși fiind convins că "de la *Balade și idile* n-a mai apărut în Ardeal o carte mai ruptă din pământul ăsta", țin să subliniez, citându-l pe prozator, Ion Radu Zăgreanu, care a participat și la centenarul nașterii lui Pavel Dan, sărbătorit la Blaj, iar Vasile Vidican a făcut o paralelă între cele două nuvele pomenite încă din titlu.

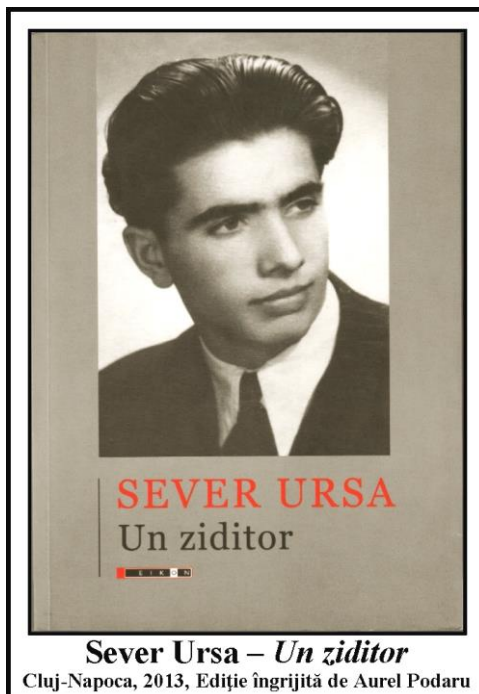
"Oamenii treceau pe lângă mine, îmi dădeau binețe și mă priveau cu mirare, îmi venea să-i opresc, să le spun că eu sunt cel ce acum treizeci de ani cunoșteam tot satul, cel care aici am cunoscut fericirea... și mereu nu îndrăzneam. Nimeni nu mă mai cunoștea și nici eu nu mai cunoșteam pe nimeni. Mă simțeam străin de ei, cum se simțeau și ei străini de mine... Câinii mă lătrau din toate ogrăzile. Copiii se holbau la mine lung, nedumeriți, ca și când ar fi văzut o stafie. Casele, care odinioară îmi râdeau prietenos, acum clipeau jalnic din ochii lor mici și negri..."

"Profesorul își vede toată viața întinsă înainte ca un val de pânză desfăcut alandala. La capătul pânzei e sicriul negru cu cele două cruci galbene, lângă el stau femeile cu năfrâmi cernite și se trudesă să refacă valul.

Și toți își plâng rosturile, se tânguiesc de neajunsuri și necazuri. De toate acestea el e străin. Se simte stingherit și așteaptă ca cineva să se ridice și să-l întrebe: «Cine ești străine, cel ce plângi la căpătâiul mortului nostru?»

Își dă seama că e o creangă ruptă din trunchiul puternic al satului, aruncată undeva în lume."

Vorba lui Radu Mareș, autorul romanului "Când ne vom întoarce", bucovineanul legat de Cluj ca Ulise de catarg: "Tema mare, asta e important, nu fleacurile cotidianului!"

Sever Ursa – Un ziditor
Cluj-Napoca, 2013, Ediție îngrijită de Aurel Podaru

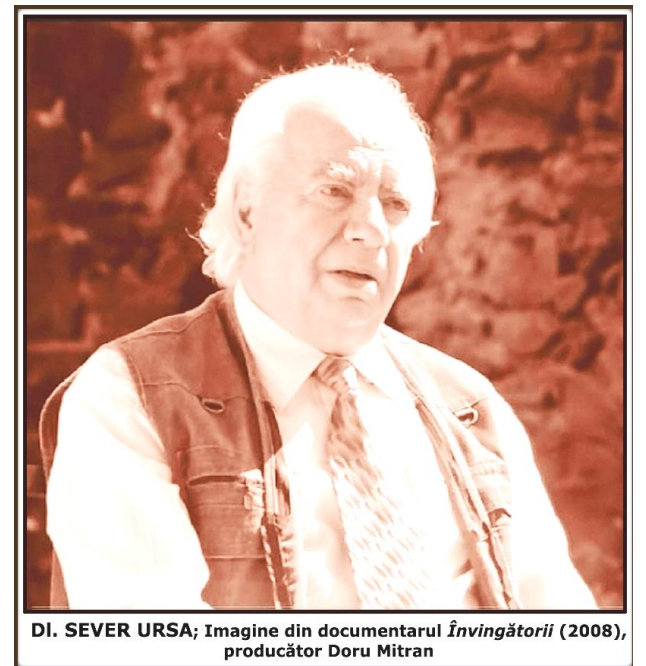
In memoriam

CE RĂMÂNE DUPĂ EMINENTUL Prof. SEVER URSA

Nu există măierean care să nu fi auzit și să nu fi apreciat pe Domn prof. Sever Ursa. Chiar dacă cârtitori și cărcotași se pot găsi și recruta oricând la o șuietă sau bârfă trecătoare care să-i minimizeze meritele. Imensitatea personalității sale îi copleșește pe toți (adoratori sau detractori).

Faima Sa a depășit granițele unei singure localități, a unui sat, extinzându-se asupra tuturor localităților din România. Și nu numai.

Cum se împlinește anul acesta un an de la stingerea „flăcării prof. Sever Ursa”, se necesită pe lângă pioșenia pe care i-o datorăm să ne întrebăm fiecare cu ce rămânem de pe

DI. SEVER URSA; Imagine din documentarul *Învingătorii* (2008), producător Doru Mitran

urma activității Sale? Pentru că El n-a murit, ci îi simțim prezența. Pare un paradox afirmația mea, însă din astfel de paradoxuri se merge înainte. Riscăm o altă afirmație ciudată, curajoasă, îndrăzneată: nu masele populare au făurit istoria (dogmă marxist-leninistă), ci marile personalități ale istoriei naționale sau universale sau în cazul nostru locale, care au avut intuiția de a se plasa în fruntea maselor populare pentru ca apoi să înfăptuiască progrese sociale sau cuceriri însemnate.

Un astfel de Mare Om a fost Prof. Sever Ursa. Am spus-o și o repet: El a marcat istoria Maierului pentru cel puțin o jumătate de veac cu litere de aur într-o ipotetică cronică de provincie măiereană. El nu a fost numai un dascăl cu vocație, orator desăvârșit, om cu mult umor

(continuare în pag. 2)

Macavei Al. MACAVEI

Aurel PODARU

In memoriam**CE RĂMÂNE DUPĂ EMINENTUL Prof. SEVER URSA***(continuare din pag. 1)*

(avea un răs sacadat, molipsitor și special), ci și un mentor, moderator și îndrumător cultural cum puțini se nasc. În persuasiunea Sa era în stare să mobilizeze auditoriul ca în Biblie, unde se spune că prin credință se pot muta munții din loc.

Individual sau familial a fost un soț, părinte, bunic și străbunic exemplar, poate, nu greșim dacă afirmăm că a fost un om deplin fericit. Cu persoana minunatei doamne Doina, jumătatea ideală, au format un cuplu perfect dători de urmași pe măsură.

Să ne întoarcem de la familial sau privat la social sau public ca să încercăm a răspunde la întrebarea sau subiectul îndrăzneț propus de noi prin afirmația că nu-i simțim lipsa, ci prezența. Prof. Sever Ursa n-a murit, El este printre noi,

cu noi, ne urmărește, ne laudă sau ne dojenește, așa cum o făcea cândva când era la catedră. Iar acum o face din ceruri ca un bun înger păzitor.

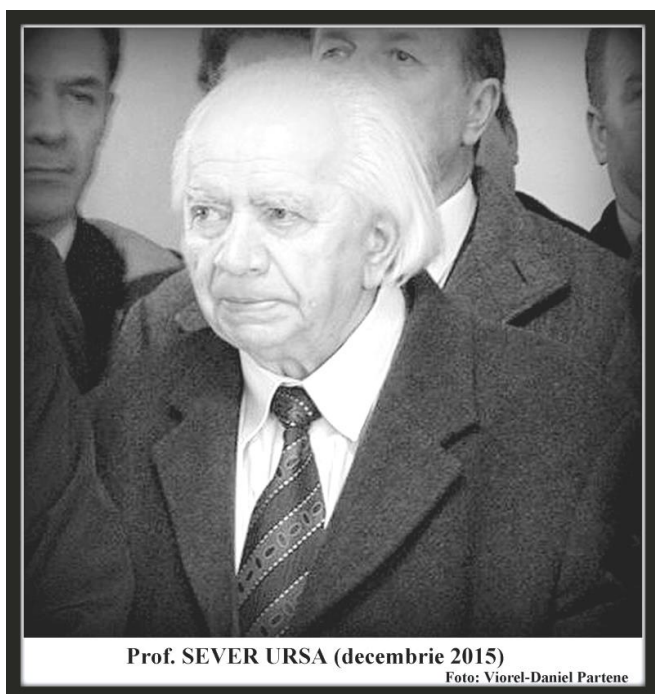
Ca să răspundem la tema noastră ne mai punem încă o întrebare: care sunt realizările perene ale domniei Sale? Două muzee și o revistă. Dacă muzee, cel din Prislop și cel din Maieru sunt palpabile, vizibile, imobile concrete (clădiri devenite instituții), revista „Cuibul visurilor” este incomensurabilă, spirituală, dătoare sau născătoare de „pui” literari. Iar riscăm o afirmație îndrăzneată și previzionară, întocmai ca Liviu Rebreanu. Acum, când altele mor (mă refer la reviste locale sau naționale care și-au încetat activitatea), noi suntem vii și valizi, ne extindem în cele patru zări.

Dacă ar trebui să facem un pomelnic al făcutului de revistă ar trebui să începem cu primarul comunei, Vasile Borș și scriitorul Icu Crăciun, redactorul-șef, să trecem la dascălii Maierului până la școlarul de ciclul primar. Dar n-o mai facem.

Așadar, eminentul prof. Sever Ursa poate să doarmă liniștit în cimitirul din vatra satului de lângă biserică pentru că revista este pe mâini bune, iar noi îi suntem recunoscători că ne-a dăruit merinde spiritual-culturală de viață lungă și emulativă.

Dumnezeu să-l așeze în lumea dreptilor așa cum credem că merită!

Un ucenic care a beneficiat de harul dirigintelui Său,

Macavei Al. MACAVEI In memoriam**Domnule Profesor Sever Ursa,**

Prof. SEVER URSA (decembrie 2015)

Foto: Viorel-Daniel Partene

Să știți că, de când ați trecut pragul veșniciei, lumea este tot așa cum ați lăsat-o. Fiecare cu grijile sale, fiecare cu familia sa, fiecare cu crucea sa, mai mică sau mai mare. Devotatei D-voastră soții, Doamna Doina, i-au secăt lacrimile de dor, dar se mângâie cu fiii, nurorile, nepoatele, nepoții și strănepotul Eric. Cei mai mulți dintre semenii noștri trăiesc sub tirania zarvei și a instinctului, alții, intelectualii pesimiști, cei care nu suferă de boala eternității, știu că nu vor fi grațiați în fața morții imanente și devin din ce în ce mai blazați sub pâcla ipocriziilor convenționale. Pe de altă parte, osia lumii scârțâie a spaimă din toate încheieturile, mai cu seamă că la granița țării sună din nou clopotul belicos al Marelui Urs. Încolo, nu știu dacă ne-am făcut mai buni, deși îmi spuneți cândva că „oamenii au nevoie doar de puțină disciplină morală și un strop de evlavie să fie

bine pe acest pământ”. Pandemia n-a trecut. Covidul și Omicronul devin din ce în ce mai vicleni. În lumea asta grăbită, dereglată și traumatizată, încercăm pe cât putem să ne păzim de această păcătoasă boală; membrii Redacției „Cuibul visurilor” s-au vaccinat și a treia oară. În scurtele clipe de răgaz, să știți că memoria D-voastră, pe mine, unul, mă protejează și, în același timp, mă stimulează la cetit și scris, gândurile îmi rodesc și simt nevoia să împărtășim din nou bucuria lecturii, așa cum făceam cândva comentând împreună *Jurnalul* lui Mihail Sebastian.

Deocamdată, vă mărturisesc că mai zăbovim pe aici cu imaginea D-voastră sobră și distinsă când ne inițiați să intrăm triumfători în conturile limbii române. Nu știm până când.

Icu CRĂCIUN In memoriam**La „taifas” cu dascălul meu**

Când ne întoarcem într-un loc binecunoscut, timpul cât am lipsit se comprimă ori chiar dispare pentru o clipă, de parcă n-am fi plecat niciodată, spațiul nemișcat se proiectează înapoi în timp. Așa se întâmplă și cu mine, am ajuns cu gândurile „la margine de cuib”, un val cald, de dor, pentru oamenii de demult, mă năpădește.

Vremea are parfum de toamnă, negura mai zăbovește peste Furciturii, „cuibul” miroase a nori, a pământ jilav și a linște. Amândoi, doar numai noi, în balconul clădirii muzeului, la o masă din stejar, din lemn masiv cu finisajul natur. Se scărpină pe barbă, cu toate că este proaspăt ras. Respiră adânc, apoi își mută privirea pe albumul cu fotografii, îl are pregătit, cred că va urma să fie deschis la întâmplare.

- Mă bucur precum un copil, reîntâlnirea cu voi, pruncii Maierului, este un moment minunat. M-ai surprins cu invitația „să stăm un pic la taifas”. Bănuiesc că ai știut, cuvântul „taifas” exprimă o stare specială a unei persoane față de cineva drag. Să-ți dezvălui o taină de a mea, dimineața după ce mă trezesc, mă gândesc la Bunul Dumnezeu, da, îmi mărturisesc gândurile, stau la taifas cu el. Poate

este puțin, poate este mult, dar ar trebui să ne gândim că Lui Dumnezeu trebuie să-I dăruim viața întreagă.

Îl privesc, nu mă pot dezlipi de imaginea profesorului care pășea elegant printre bănci, nu mi-am propus să-l descos, ci vreau, pur și simplu, să-i las gândurile să curgă exact așa cum îi vin. Fără să mă privească, cu o voce tremurândă, cu timbrul baritonal însă mai mult șoptit, îmi spune:

- Încă nu m-am „înnoit”, îmi place să spun că sunt neam de țărani.

Acum când trec cu privirea peste fața caselor Corușenilor, a lui Constantin Partene, le văd cum se duc, simt că a trecut pe aici tinerețea mea. Unele case mor odată cu stăpânii lor, așa s-a întâmplat și cu casa lui Constantin Partene, îți amintești ce stare faină a fost aici, odată? Când l-am cunoscut eu pe dascălul Constantin, eram venit în Maieru cam de o jumătate de an, primul întrebare cu care m-a întâmpinat a fost: „Ce mânânci de ești așa slab?” L-am privit mirat, nu știam unde „bate”, nu i-am răspuns, am schițat un zâmbet. Dialogul s-a mutat în alt

registru, vocea îi devenise mai fermă: „...,-Te știu bine, te tragi tot din Maieru, totuși să ai grijă, să mânânci batăr cinci ouă pe zi. Ai să prinzi putere, ai nevoie de putere la anii aceștia”.

Simt cum îi flutură buza de jos, să nu zic că îl încercă un zâmbet. Lasă din mână albumul, mă privește cald, părintește, credeam pentru o clipă că se va îndepărta de amintiri, va readuce vorba despre ce este azi. Bănuiala mi se împlineste.

Privirea sa, mi-a adus mult ajutor. Filmul se derulează rapid. Prin școlile prin care m-au purtat pașii, de multe ori, dascălii s-au străduit să-mi inoculeze ideea că omul nu poate trăi separat de ceilalți. Domnul Sever, nu o dată, mi-a adus aminte că „...de unul singur vei deveni un egoist. Vei ajunge robul mândriei, invidiei, răutății”. N-am să uit pilda cu grădinața cu flori. „Oare cum ar fi grădinața, doar cu o singură floare. Răspunsul poate să și-l dea fiecare !”

- Ți-am mai spus, am ținut un caiet cu însemnări despre fiecare din voi, foștii mei

*(continuare în pag. 3)***Vasile BALOTĂ**

In memoriam

La „taifas” cu dascălul meu

(continuare din pag. 2)

elevi. Ți-am promis că o să-ți arăt însemnările despre tine. Vei vedea că n-am greșit mult, și ție ți-am „prevăzut drumul”. Cât am fost dascăl am dorit să vă ating sufletele cu vorba, dar am făcut-o și cu gândul.

Îi spun că o să-l vizitez, poate într-o seară, și lângă un pahar de „Viski din Fața Satului” o să-i citesc însemnările despre un „băiet” când avea paisprăzece ani.

Din nou îmi zâmbește. O răsplată pentru mine. Oare cine nu a fost cucerit de tâlcul vorbelor sale, însoțite de acel rictus ironic care dezvelea înțelepciunea profesorului, Sever Ursa.

- Mai am un cusur, țin un jurnal. Jurnalul meu, trăiește în multe caiete, nu le-am învelit în hârtie albastră, le-am învelit cu dragoste. Scriu, pe lângă lucrurile ce mi se întâmplă zilnic și câte un snop cu amintiri. Colorez grosier chipuri, portrete, descriu întâmplări care m-au fascinat la vremea lor. Fac asta pentru liniștea mea din prezent. Oricum, jurnalul nu poate surprinde toate secvențele din memoria mea, o fac selectiv, doar și eu sunt om. Omul nu se lasă dus departe de subiectivism. Se perindă și bune și rele, nu cred că-i bine să mă păcălesc singur, nu mă pot scălda într-o fericire permanentă. Viața este colorată și cu bune și cu rele, cuvintele îmi sunt ca stelele care se nasc pe un cer în noapte. Le văd, se sting, luminează, licăresc.

Deschide albumul. Se oprește la câteva fotografii. Mă descopăr și eu. Retrăiesc clipe de neuitat și înțeleg că amintirile și-au găsit un loc în

sufletul meu. Ele vor rămâne mereu acolo chiar dacă în ele se ascund nu doar bucurii, ci și tristeți. Nu știu unde să mă opresc. Așa-i dacă m-am

grabit să cresc! Pe pragul casei părintești s-au țesut în sufletul meu, vise despre oameni și neamuri, despre ploaie și grâu, despre pace și dor. Mai târziu, în băncile școlii aveam să învăț basme și să fur o vorbă, o poveste cu tâlc. Apoi, să le duc în lume cu mine.

- Voi, cei cu aripi mai bune, ați putut zbura mai departe. Dar și să vă întoarceți. Ceilalți, care au rămas pe vatră, n-au lăsat satul de izbeliște, cred că vă place cum arată, „cuibul” ?

Nu-i răspund, n-am cuvintele cu mine. Aripile noastre au fost pregătite în școlile Maierului. Cum să nu-i duc dorul prin lume știind că pe ulițele sale îmi alegă prin colb, copilăria! Cu toate acestea nu-i mai puțin adevărat, ni se par fericite zilele copilăriei, abia după ce au trecut, când ne aducem aminte de ele cu un fel de duioșie pornită din gândul c-au trecut și n-au să se mai întoarcă. Mereu cred că tot ce este vechi este frumos. Pentru că amintirile, indiferent de câte lacrimi au vărsat ne compun fără sfârșit pe noi, acești oameni ai prezentului, prin care timpul trece, iar noi nu rămânem decât cu dorul... de noi.

Au trecut mulți ani. Într-o seară am ieșit să-mi umplu plămâni de dor, tihna dădea târcoale satului dintre măguri, dinspre Haj, un lătrat de câine spărgea liniștea. Umbra școlilor, mă liniștește, dincolo de ziduri este multă lumină. De aici am luat fiecare prunc, cât am putut. Meritul luminării noastre, este al dascălilor. Umbra lui domnul Sever îmi ține de urât.

Vasile BALOTĂ

In memoriam

RECVIEM pentru Doamne plecate prea devreme, în lumea de Dincolo

Motto: „Plânsetul morților mai noi care nu sunt încă împăcați cu moartea e subțire și pur, ca țipătul unui copil părăsit în deșert.” (Amos Oz, Să nu pronunți: noapte).

Dintotdeauna, în comunitățile de pe Someș și Ilve, bărbații erau cei care, copleșiți de greutate, nevoi și necazurile vieții de zi cu zi, exploatați sistematic în munci dintre cele mai grele (la mină, în pădure, păstorit etc.) dispăreau mult mai repede, adesea pe neobservate, în cealaltă lume, lăsând soțiile să se descurce cum vor putea. Nicio statistică națională nu se potrivea cu zona noastră în ceea ce privea durata medie de viață. Ca atare, satele erau și încă sunt pline de văduve, unele în vârstă, altele mai tinere. Negrul basmalelor o știm din copilărie, el iese și astăzi în evidență, nu numai la vreo înmormântare mai răsărită, unde participa tot satul, ci și cu alte ocazii (slujba de duminică de la biserică, indiferent de orientare, nuntă, botez ș. a.).

Mai nou, în ultimii câțiva ani, parcă s-au cam inversat rolurile, într-o oarecare proporție. Astfel că Doamne măierence, în plină putere creatoare, cu poftă de viață și din familii bine

închegate, în mod surprinzător, au fost sortite să moară înaintea soților, a copiilor, și chiar a părinților. Cu tot optimismul lor și încăpățânarea de a se împotrivi destinului nemilos, în cele din urmă, au fost nevoite să se predea, lăsând în urma lor, cu păreri de rău, desigur, vise, idealuri neduse până la capăt, dar și soți iubitori, prieteni și oameni dragi din preajma d-lor.

Se cuvine așadar, un moment de pioșenie și de reculegere, de recunoaștere admirativă chiar tardivă a modului cum aceste Doamne și-au dus Crucea până la sfârșit, cu demnitate, cu calm, cu dârzenie surdă cum numai măierencele pot s-o facă.

Veșnică aducere-aminte!, Bunul Dumnezeu să le odihnească și să le ierte, acolo unde nu mai au parte de dureri și suferințe, ci în mod sigur, numai de dor pentru cei dragi lăsați pentru încă o vreme, până ce se vor reîntâlni cu toții, soțiile cu soții, mamele cu fiicele, tații cu fiii...

Într-o ordine cronologică, aleatorie și mai mult simbolică, amintim doar câteva din multele drame din jurul nostru, de-a lungul anilor, le dorim veșnică pomenire, omagiul nostru al bărbaților văduvi, dar și al celorlalți. Cu voia d-

voastră am adăugat și pe cele câteva care au îmbătrânit frumos, nu degeaba spunea scriitoarea Simone de Beauvoir : „Pe oamenii care-i iubești, nu-i vezi că îmbătrânesc.”

Odihnă veșnică pentru: Aurica Măti, Raveca Rațiu, Virginia Tripa, Dorina Negrușer, Maria Flămând, Eleonora Naroș, Mărioara Hangea și multe altele... Privind retrospectiv această listă scurtă de pomenire, constat că moartea este nedreaptă, ba chiar parșivă de multe ori, tocmai cu partea feminină care, pe lângă faptul că cele în cauză au fost bune familiste și au trudit și în plan profesional, au trebuit pe nedrept să sufere până în ultima clipă a vieții lor...

Cu atât mai mult merită stima și prețuirea noastră a celor rămași în urma lor, un Remember pare binevenit acum, în plină iarnă, când speranțele noastre de mai bine par să se apropie de o primăvară plină de promisiuni, dar și de neprevăzut...

Iacob NAROȘ

In memoriam

In memoriam - Aurel Partene (1929-2020)

Plăcută zăbavă este ștersul prafului „de pe cronice bătrâne”. Urcatul în amonte, spre obârșia devenirii noastre reprezintă un intinerar pe cât de incitant, pe atât de necesar colectivității actuale sau a celei viitoare. În firavele mele căutări am dat peste un fiu de onoare al Maierului, un om cu alese calități morale: Partene Aurel. Tatăl său, Avram, bărbat înstărit și harnic s-a născut în Maieru, în anul 1888 iar mama sa, Lucreția provenea din Sângeorz-Băi, născută în anul 1892 (acesteia îi dedică un catren, un fel de epitaf în

care reliefează efemeritatea vieții omenești: „Ca o floare este omul/Ce se naște pe pământ:/Ziua crește și-nfloarește/Seara pleacă în mormânt.”). Dumnezeu i-a binecuvântat pe aceștia cu 7 copii, penultimul dintre ei fiind Partene Aurel, născut la data de 16 august 1929. El vede lumina celor dintâi zile în străvechea Purcioaie, iar după 5 ani se mută într-o altă casă, în zona numită Perișoara. La vârsta de 8 ani intră în clasa I a primară, avându-l ca învățător pe Partene Constantin. Despre această nouă etapă a vieții sale el spune: „Prindeam a cunoaște lumea ce mă înconjura și a înțelege mai

bine lucrurile ce le auzeam”. Urmează clasa a II a cu nelipsita tablă a înmulțirii memorată prin cântec. În clasa a III-a îi este învățător un oarecare Vranău iar într-a IV a Titionu din Poiana Ilvei. Ne aflăm în anul 1940, an în care Ardealul cade în stăpânirea ungarilor. Începe o perioadă neagră, presărată cu lipsuri, umilințe și foamete. E anul când comandantul Istvan îi trage

(continuare în pag. 4)

Toader Dorel BAZGA

In memoriam**In memoriam - Aurel Partene (1929-2020)**

(continuare din pag. 3)

o chelfăneală zdrăvană și nemeritată. Doi ani mai târziu, cenzorii unguri au bătut 40-50 de tineri și copii măiereni (cu vârsta cuprinsă între 12 și 18 ani). Această tristă întâmplare îi lasă un gust amar despre viață: „Nu voi uita această bătaie niciodată! Bătaie din ură contra românilor din Ardealul ocupat vremelnic de armatele ungare...” În anul 1943 termină șapte clase primare cu învățătorul Sima (clasa a VIII a o va face în limba maghiară). La începutul aceluși an, un avion rusesc ce transporta echipament spre cei din Iugoslavia, se izbește de un abrupt stâncos al Muntelui Rabla. După topirea zăpezii sunt găsiți la fața locului 8 morți și o cantitate considerabilă de muniție și echipament militar. Urmează să asiste la derularea unor lupte sporadice între armatele rusești și cele germane, evocând câteva crâmpete din acele dureri de demult: „Primăvara, au trecut prizonieri mongoli și au staționat în Maieru câteva zile după care au fost escortați spre Germania. Rușii au trecut prin comunele de pe Valea Someșului Mare în perioada septembrie-octombrie 1944 și se îndreptau spre Berlin. Locuitorii din Valea Mare, Șanț și Ilva Mare au fost evacuați. Rușii se revarsau spre nemți puhoi, prin zona Ineu-Rotunda. Prelucii au fost minși și nu te lăsa să treci prin Pasul Rotunda decât legat la ochi, fiindcă nemții aveau acolo puternice fortificații. În aceste fortificații însă nu prea luptau soldații. Erau ciocniri mai mult între patrulare, pe Beneș. Băteau cu tunurile nemții, din Rodna. Rămâneau mulți morți ruși, iar noaptea, nemții se retrăgeau spre Beclean pentru a nu fi încercuiți. Oamenii din zonă stăteau ascunși prin păduri. La vârful Iepeii Albe erau morți nemți, unguri și ruși. Se găseau pe acolo grenade, arme și cartușe. În Lunca Oii au fost instalate tunurile rusești care trăgeau peste vârful Ineului, în Rodna. Tunurile le-au trecut cu ajutorul cailor, pe Scărișoara.”

Următorii 5 ani a fost păcurar pe plaiurile Munților Rodnei, iarna petrecându-și deseori serile prin șezători. Intră apoi în serviciul militar pe o durată de trei ani: 1950-1953, fiind repartizat în cadrul Securității. Are șansa de a străbate diverse orașe: Dej, Fălticeni, Moreni, București etc. În capitală asistă la un Festival Internațional de Folclor, putând vedea tineri din

diferite țări ale lumii: Danemarca, Australia, Franța, Indonezia, SUA, Argentina, Finlanda, Japonia, China etc. Tot în această perioadă își descoperă o mare pasiune: jocul de șah. Ea va fi surclasată mai apoi de pasiunea pentru vânătoare, iar în cele din urmă de cea a scrisului. A început a-și așterne amintirile încă din anul 1955, la mai puțin de o lună de la căsătoria sa cu Partene Mărioara (născută Bolfă).

Aurel Partene (februarie 2019)

Foto: Viorel-Daniel Partene

Cu o oarecare doză de umor, evocă o amintire din anul 1952 despre spiritul justițiar al vremii. Un hoț notoriu fu prins după ce a furat un porc dintr-o gospodărie din Poiana Ilvei. Pe lângă pedeapsa dată de Justiție, el a fost redat într-o pictură, în timp ce făcea cârnați din porcul furat, lucrarea fiind apoi afișată pe holul Primăriei din Maieru, alături de câteva mesaje dezaprobatore.

Soția lui, Mărioara, naște în anul 1957 un băiat care moare în timpul nașterii. Această experiență tristă o va purta mereu în suflet, mai ales pentru faptul că nu au mai putut avea copii.

În 1958 își ridică o casă la intersecția Văii Anieșului cu DN 17. Angajat la I.F.E.T. v-a asista ca martor la un amplu proces judecătoresc

în care sunt implicați vreo 8 persoane, inclusiv directorul de atunci. Unii dintre ei vor merge ani buni după gratii... Un an mai târziu, în data de 8 decembrie 1959 se angajează pe postul de casier la Cooperativa Maieru, înlocuind-o pe Croitor Maria. După o anumită perioadă va fi numit ajutor al agentului sanitar.

Moartea prematură a scumpei sale soții îl marchează definitiv, trăind peste trei decenii în văduvie. Spre bătrânețe se va mângâia cu cei 23 de copii care îi vor anima bătrătura, copii proveniți de la două dintre fetele lui Traian Pop, cel care a avut grijă de el în acest răstimp.

Deși a suferit ani în șir de cardiopatie ischemică, îl vedeam deseori circulând pe bicicletă până aproape ajunse la vârsta de 90 de ani. A fost un bun povestitor, având o sensibilitate aparte pentru cei oropsiți de soartă, în special pentru evrei. Astfel, în perioada de 5-12 septembrie 2008 pleacă într-un pelerinaj în Israel. Prin cartea sa intitulată „Călătorie pe urmele domnului nostru Isus Cristos”(2009, Editura George Coșbuc, Bistrița) el descrie acele locuri încărcate de semnificație pentru creștinism. Ea nu e doar un simplu memoriu de călătorie ci oferă și o serie de informații despre Holocaust. În poezia „Evreii pribegi” surprinde deportarea evreilor din Bistrița Năsăud. Acea poezie a fost transmisă pe un post de televiziune din Israel.

În 2014, tot la Editura George Coșbuc îi va apare cel de-al doilea volum, „Iudita-fecioara martiră”, o compilație a cărții Iudita, scrisă de N.I. Saloff-Astarcoff, presărând textele cu un lung poem care înglobează istoria unei fragede martire evreice din Rusia, din timpul revoluției bolșevice.

De asemenea, publică diverse articole în ziarele: „Adevărul”, „Răsunetul” și „Cuibul Visurilor”. Își trăiește demn, cu luciditate, chiar și ultimele clipe din viață. Trece în lumea umbrelor la data de 25.08.2020, la frumoasa vârstă de 91 de ani. Iată ce consemnează în jurnal, într-un mod profetic, atunci când avea doar 26 de ani: „...de aceea am luat aceste mici însemnări, pentru ca la adâncile mele bătrâneți să-mi arunc privirea spre aceste fraze...”

Pentru toți cei care l-am cunoscut a fost un model demn de urmat, un suflet empatic și luminos, un om iubitor de țară și de oameni, un ... OM.

Toader Dorel BAZGA

Istorie**Locuitori din Maieru decorați în Primul Război Mondial**

Primul Război Mondial continuă să fie una dintre temele de cercetare care se studiază în continuare. Este unul dintre cele mai importante evenimente ale secolului al XX-lea, un eveniment care și-a lăsat amprenta asupra populației din aproape întreaga lume.

Pentru românii din Ardeal - ca de altfel pentru naționalitățile din întreaga monahie austriacă - împăratul a fost investit în unele cazuri cu acest statut de salvator, a fost perceput și invocat drept potențialul mântuitor al românilor din starea politică și socială mizerabilă în care se zbăteau; cel care ar fi putut înclina balanța puterii în favoarea românilor. Însăși credința în „bunul împărat” are valoare salvatoare prin faptul că reprezintă speranța românilor în îndreptarea situației lor, în triumful binelui asupra răului și a adevărului asupra

minciunii, este nădejdea care - în multe situații - le dă puterea de a trăi și de a se lupta cu vitregia sorții¹.

Fidelitatea față de împărat și dinastie, rezultat al unor experiențe trăite și valorificate la nivelul imaginarului politic, s-a datorat, mai ales, episodului mitic reprezentat de guvernarea luminată a celui care a fost Iosif al II-lea. Mitul politic al „bunului împărat”, la românii din Transilvania, a avut o valoare terapeutică, semnificând o structură mentală realizată în jurul împăraților habsburgici, a căror politică

reformistă răspundea așteptărilor aproape mesianice ale populației românești². Chiar dacă realitatea istorică a atenuat din intensitate existența mitului, totuși tendința țaranului român și nu numai, de a-l absolvi pe suveran de orice vină, convins că stăpânul lor era plin de intenții bune față de persoana lor, va alimenta în continuare imaginarul social și politic al românilor din Transilvania³.

(continuare în pag. 5)

Alexandru DĂRĂBAN

¹ Mirela Andrei, *Românii ardeleni și împăratul. Avatarurile mitului „bunului împărat” - de la sfârșitul secolului al XVIII-lea la perioada pașoptistă*, în „Revista Bistriței”, XV, Bistrița, 2001, p. 216.

² Petre Din, *Mitul „bunului împărat” în Transilvania sub Iosif al II-lea*, în „Revista Bistriței”, XV, Cluj-Napoca, Editura Accent, p. 213.

³ *Ibidem*, p. 214.

Istorie

Locuitori din Maieru decorați în Primul Război Mondial

(continuare din pag. 4)

Intrarea în război a României, fapt care s-a petrecut în 1916, păstrându-se continuitatea mitului „bunul împărat”, a fost interpretată, ca „noul nostru dușman” care a intrat în război „în contra monarhiei noastre”⁴.

Pare surprinzătoare, pentru mulți, atitudinea întregului Consistoriu episcopal ortodox din Arad, care s-a întrunit în ședința din 24 August (6 septembrie) 1916. La propunerea secretarului consistorial, Vasile Goldiș, s-a admis cu unanimitate întocmirea unui „Manifest de loialitate”⁵ care a fost trimis ministrului-președinte ungar Ștefan Tisza. Această declarație umiltoare a fost adresată clerului și credincioșilor săi în data de 18/31 august 1916, la patru zile după intrarea României în război⁶.

În oficiosul Mitropoliei Greco-catolice de la Blaj, „Unirea”, erau prezentate atitudinile unor politicieni ardeleni, de cel mai înalt rang, deputați în parlamentul de la Budapesta. Două momente caracterizează punctul acesta de vedere, motive de considerații sentimentale și de politică reală. Se scotea în evidență „iubirea de patrie, devotamentul pentru dinastie”, pentru împărăteasa Maria Tereza și marele ei fiu, Iosif al II-lea, care „au rupt lanțurile ce încătușau nația noastră și sub domnia acestora a căpătat primele raze de lumină. La tradițiile acestea culturale și politice se mai adaugă și gloria militară dobândită de grănicerii români din Ardeal și Banat, care sub steagurile habsburgice s-au distins prin fapte de arme nemuritoare, în curs de veacuri”. Era prezentată ca „o dezamăgire, ce lovitură pentru poporul nostru. Poporul român din Austro-Ungaria, însă, va păstra același devotament față de dinastie și patrie, probat de veacuri, cu aceeași sinceritate și dragoste ca în trecut. Căci instinctele populare și tradițiile nu se pot schimba de azi pe mâine. Dacă, însă, ne închipuim toate suferințele românismului habsburgic și dacă luăm în considerare toate faptele de mai sus, atunci nu putem concepe declarația de război a României și, tot mereu, trebuie să ne întrebăm: Cum a fost cu puțință așa ceva? Autorului acestei catastrofe, de bună-seamă, că-l va ajunge blestemul viitoare generații române”⁷.

Înalți prelați ai ambelor biserici române în fruntea episcopilor cărora se aflau, cu numeroși reprezentanți din cler și mireni, s-au întrunit într-o mare „Manifestațiune a românilor din Ungaria” în care și-au manifestat sprijinul față de monarhia austro-ungară. În urma acestei întruniri s-a întocmit o declarație care au înaintat-o „domnului ministru prezident Ștefan Tisza” cu rugămintea ca, la rândul său, să o aducă la cunoștința Majestății Sale, împăratul și regele Carol⁸.

Articolul meu se oprește la comuna Maieru, acestea făcând parte din vestita Țară a Năsăudului din Transilvania.

În timpul Primului Război Mondial din Comitatul Bistrița-Năsăud au fost mobilizați un număr de 15.004 locuitori români, dintre care 2.926 locuitori (19,50 % din locuitorii români mobilizați) și-au pierdut viața, 728 (4,85 %) au rămas invalizi, iar 1.052 (7,01 %) au fost răniți sau bolnavi. Dintre cei 2.926 locuitori care și-au pierdut viața, un număr de 1.478 locuitori (9,85 % din locuitorii români mobilizați) au încetat din viață în timpul luptelor de pe front, 437 (2,91 %) și-au pierdut viața în detenție, în pribegie, în urma bolilor contactate sau a rănilor primite, iar 1.011 au dispărut (6,73 %)⁹.

Locuitorii români din localitatea Maieru, mobilizați pe front, au luptat cu vitejie. Ei s-au numărat printre cei decorați, cu 16 decorați și 22 decorații primite. Decorațiile primite au fost: „Medalia de Aur” și „Medaliile de Argint, clasele I și II”.

În cele ce urmează vom da publicității sub tabelul cu locuitorii din comuna Maieru.

Maieru¹⁰

Nr. crt.	Numele și prenumele	Decorații (medalii) primite				
		Bronz	Argint II	Argint I	Aur	Crucea Carol
1	Vasile Căndale al lui Mihai		da	-	-	-
2	Traian Rus al lui Ioan		-	-	da	-
3	Toader Avram		da	da	-	-
4	Ioan C. Barna		-	-	da	-
5	Dumitru U.		da	-	-	-
6	Dămian Buia		-	da	-	-
7	Vasile Ciroaie a lui Sim.		da	da	-	-
8	Ioan Motofelea		-	da	-	-
9	Filip Cimuca		da	-	-	-
10	Adrian Cobzaș		da	da	-	-
11	Patriciu Groze		da	-	-	-
12	Ion Motofelea a lui Mihai		da	da	-	-
13	Anchidim Ureche al lui Mihai		-	da	-	-
14	Vasile Căndale a lui N.		da	da	-	-
15	Alesandru Coruț al lui Filip		da	da	-	-
16	Dumitru Coruț al lui Filip		da	-	-	-
16	TOTAL		11	9	2	-
	TOTAL GENERAL		22			

Dintr-un total de 611 măiereni plecați pe front doar 16 au fost decorați, adică 2,62%. Decorațiile primite au fost 11 de Argint clasa a II-a, 9 de argint clasa I și 2 de Aur, un total de 22 medalii ceea ce reprezintă 3,60%.

Alexandru DĂRĂBAN

¹⁰ Arhivele Naționale Sibiu, *Fond Astra - Tablou nominal despre locuitorii români care au luat parte la războiul din anii 1914-1918, județul Năsăud, comuna Maieru*, ff.167-177 (f.-v.) și 178 (f.).

Măiereni, în primul război mondial

⁴ *Telegraful Român*, Sibiu, Anul LXIV, 1916, nr. 85, p. 344.

⁵ *Biserica și Școala*, Arad, Anul XL, 1916, nr. 35, p. 279.

⁶ Ion Rusu Abrudeanu, *Păcatele Ardealului față de sufletul Vechiului Regat - fapte, documente și facsimile*, București, Cartea Românească, f.a., pp. 361-363.

⁷ *Unirea*, Blaj, Anul XXVI, 1916, nr. 89, pp. 1-2.

⁸ *Telegraful Român*, Sibiu, Anul LXV, 1917, nr. 9, p. 33; *Unirea*, Blaj, Anul XXVI, 1917, nr. 8, pp. 1-2.

⁹ Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Bistrița-Năsăud la Primul Război Mondial (1914-1918)*, în Corneliu Gaiu, Lavinia Moldovan, Radu Zăgreanu, George G. Marinescu, Virgil Mureșan, Horațiu Bodale (redactori), „Revista Bistriței”, vol. XXXII, Cluj-Napoca Editura Accent, 2018, p. 171.

Istorie literară**Delavărarea – un pseudonim literar**

Vărarea, numele vechi a actualei localități de pe Valea Someșului, botezată Nepos în timpul domniei împăratului austriac Iosif al II-lea, a fost folosit multă vreme ca pseudonim. El pare a fi o imitație după Delavrancea sub care se ascunde legătura cu spațiul natal sau chiar numai contactul întâmplător cu această localitate.

Unii istorici literari au presupus că Liviu Rebreanu și-ar fi semnat articolele cu pseudonimul „Delavărarea”. Această ipoteză s-a bazat pe faptul că scriitorul născu-se a îndeplinit câteva luni, în anul 1909, funcția de ajutor de notar la Nepos, după ce a trecut pe rând prin aceeași slujbă la Nimigea și Măgura Ilvei și ar fi fost colaborator la „Revista Bistriței” în perioada 1906-1910.

Istoricul literar Mircea Popa susține că articolul intitulat „Sfințirea bisericii din Măgura”, apărut în revista amintită, numărul 41 din 11/24 oct. 1908 și semnat „Un oaspe” ar aparține lui Liviu Rebreanu. La puțin timp, un alt articol cu titlul „Lupta viitorului” poartă pseudonimul „Delavărarea” și este de părere că nu poate fi altul decât tot Liviu Rebreanu. Pe aceeași poziție se situează și Teodor Tanco care se lasă ademenit de aprecierea unor oameni de litere, cum că, „Revista Bistriței” s-a bucurat de sprijinul unor colaboratori harnici și destoinici, formați la publicațiile locale, din rândul cărora nu putea să lipsească Liviu Rebreanu.

Cercetările ulterioare mai atente asupra materialelor publicate în această revistă au scos în evidență și alte articole semnate cu pseudonimul „Delavărarea”. Cele mai multe erau scrise pe teme de agrozootehnie și aparțineau unuia și aceluiași autor care mai târziu își va dezvălui numele, ieșind din anonim. Acesta nu este altul decât medicul veterinar PAVEL TOFAN din Nepos. El și-a ales acest pseudonim din dragoste pentru comuna sa natală și pentru istoria ei zbuciumată. Simțul practic al profesiei sale, dublat de talentul său publicistic, i-au încununat activitatea, făcându-se util pentru cei din jur. Unele articole sunt semnate cu pseudonimul „Delavărarea” ca: „Întâmplări adevărate și povești economice”, „Ordinea nouă despre vizitarea cârnii”, „Lupta viitorului”, iar altele, numai cu inițiala „D”, cum ar fi: „Despre economia vitelor”, „Lupta contra lipsei de nutreț”, „Prelegeri economice”, etc.

Devenit medic veterinar, se afirmă cu repeziciune pe plan profesional și ocupă mai târziu funcția de inspector în domeniul veterinar pe regiunea Cluj. Aici îl cunoaște pe dr. Ștefan Piersic, tatăl renumitului actor Florin Piersic. O

Pavel Tofan

scrisoare, adresată lui Pavel Tofan de către colegul său de breaslă, scoate în evidență personalitatea neposanului nostru:

Mult stimat

Domnule Pavel,

Sunteți una dintre marile figuri ale profesiei noastre, pe care ați onorat-o cu atâta demnitate și cinste, ridicându-i prestigiul la înălțimea celorlalte profesii.

Cu ocazia onomastice D-voastră, mă gândesc cu drag la d-voastră și îndrept rugăciunile mele către Tatăl Ceresc, să vă facă parte de sănătate și ani mulți, împreună cu stimata doamnă. Vă prezint totodată felicitări cu ocazia sărbătoririi numelui D-voastră cu regretul, că nu pot lua și eu parte.

Acum sunt în Pitești, am delegație pentru această regiune. O voi trage și eu încă un an și apoi onorata pensie. Aici în regiunea Pitești sunt băile Călimănești, Govora, Olănești. Dacă veniți pe aici, dați-mi de știre la regionala Pitești-Secția agricolă. Adresa mea din București este: Strada Bach, nr. 38, raion „1 Mai”, Telefon: 235.99, telefonul Inspecției din Mănăstur: 578.99.

Vă rog să transmiteți stimatei doamne, respectoase sărutări de mână, de asemenea și fiicei Dvs., salutări.

*Cu tot
dorul și respectul meu,*

Dr. Piersic Ștefan

Treptat, anonimul își dezvăluie identitatea semnându-și articolele cu adevăratul său nume. Pe lângă temele de agrozootehnie rezultate dintr-o experiență practică, cum este: „Tâmpa sau umflarea vitelor cornute”, „Vărsatul oilor”, „Povești de veterinarie”, Pavel Tofan abordează și alte aspecte, precum cele folclorice pe care le publică în aceeași revistă sub titlul „Gogea”. O poezie în prozodie folclorică, din care se poate desprinde un aspect al vieții omului de la sat. Iată o strofă deosebit de sugestivă:

„Cine n-are fân sau paie
N-are nici o biată oaie.
Cine n-are nici o vită
Moșia nu-i gunoită,
Holdele nu i se fac
Și rămâne tot sărac”.

Pavel Tofan se dovedește și un talentat scriitor. Istoria Văării de odinioară este oglindită în două legende publicate în anii maturității sale. Este vorba de „Clopotul din cetatea lui Rareș” (Cluj, 1929) și „Cămara Împăratului” (Cluj, 1932) pentru care face următoarea mențiune: „Aceste legende le-am auzit de la bătrânii comunei, când eram abia de 7-8 anișori și umblam prin șaduri, o parte a hotarului Nepos”. Ele au stat la baza scrierii dramei în patru acte, „Domnița Stana”, aparținând scriitorului și libretistului clujean Ilariu G. Albu, piesă care este publicată în anul 1935 și valorificată pe scena Operei Române din renumitul oraș de pe Someș.

Mândru că s-a născut în Neposul cel legendar, cum drag i-a fost să spună oricui, Pavel Tofan, fiul lui Ioachim și Aritina, a ajuns medic veterinar în Bistrița și apoi inspector de specialitate în orașul Cluj, își dedică o mare parte a vieții studierii trecutului istoric al acestor meleaguri. A încercat să scrie o monografie a satului Nepos, dar a rămas în stadiul de adunare a materialului. Este incontestabilă contribuția lui la acțiunile organizate pentru înfăptuirea Unirii de la Alba Iulia. Memoriile sale sunt deosebit de grăitoare în acest sens. El este inițiatorul și organizatorul unei manifestări culturale de amploare, ținută în anul 1928, pe Valea Carelor, la care au participat mii de oameni din ținutul născu-se.

Pentru Nepos, Pavel Tofan reprezintă o personalitate de referință care merită să fie așezată în galeria oamenilor de seamă ce s-au dăruit profesiei și au lăsat în urma lor un exemplu demn de urmat.

Mircea DAROȘI

Istorie**Examenе în Năsăud**

Ca președinte al scaunului școlastic dela școala fundațională poporală elementară de băieți și fetițe din Năsăud, am luat parte la ținerea examenului public cu finea anului școlar 1899/900.

Examenul s-a început în 19 Iunie a. c. dela 8 ore a. m. și a durat până la 12 ore a. m. cu cele patru clase de băieți, fiind în clasa I-a ca învățător Georgiu Mihalca, în clasa a II-a Ignățiu Seni, în clasa a III-a Nicolae Catarig și în clasa a IV-a directorul Clement Grivase.

Dela 2 până ½ 6 ore p. m. s-au ținut examenеle cu cele 6 clase de fetițe, fiind învățătoare în clasa I-a doamna Cornelia L. Pop,

în clasa a II-a și a III-a Antoniu Hangea și în clasele a IV-a a V-a și a VI-a Macedon Linul.

Răspunsurile bune și lămurite ale băieților și băietelor au dovedit că ei au consumat cu pricepere materialul propus în toate obiectele.

Declamările au fost făcute cu claritate și precizie, asemenea cântările au produs în publicul ascultător un adânc simțământ.

Lucrurile de mână au fost expuse în număr foarte mare și în deosebite soiuri, ce a deșteptat interes și plăcere în public.

În 20 Iunie a. c. după participare la biserică s-a ținut examen din gimnastică prin învățătorul Antoniu Hangea, și în fine citindu-i-se prin fiecare învățător clasificările elevilor s-a

încheiat anul școlastic în mod sărbătoresc, la care încă a fost de față un public foarte numeros.

Privind la rezultatul examenului de la finea acestui an mi-am câștigat convingerea, că acest rezultat strălucit se datorește abnegațiunii și silinței stăruitoare a doamnei învățătoare și tuturor domnilor învățători dela această școală, care fără excepțiune au dovedit că se află la înălțimea chemării lor.

Macedon Grigoriță,
președ. scaunului școlar.

(Articol apărut în ziarul săptămânal *Foia Poporului* din 25 iunie 1900)

A consemnat **Valer POP**

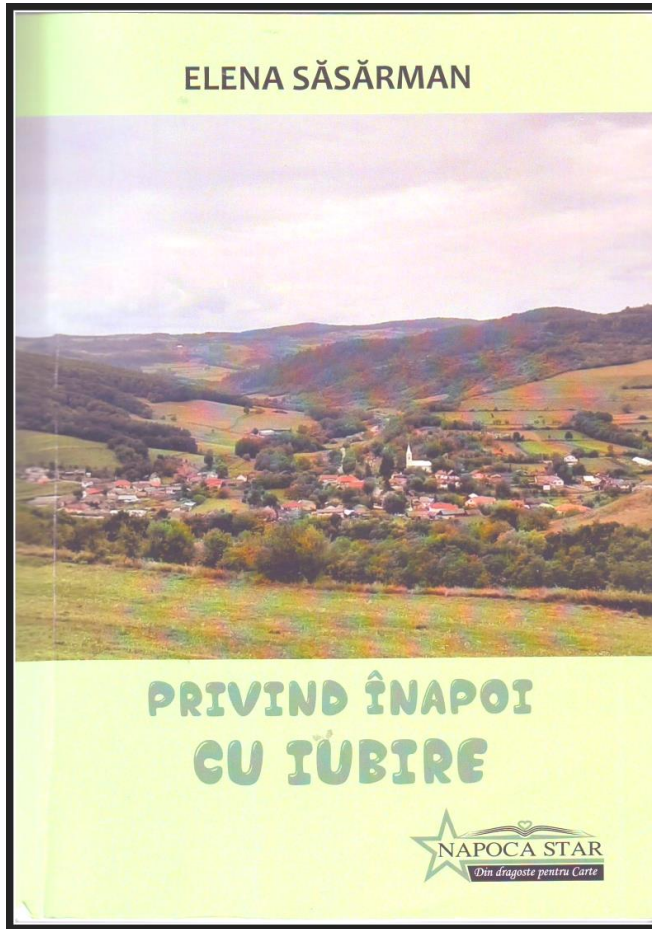
Recenzie**Elena Săsărman, la o nouă carte**

Moșu' Mihăilă, străbunicul autoarei și prietenul găscanului. Înalt, uscățiv, clop negru, cu boruri largi, cu pipa în gură și cărja la îndemână. Vă mai aduceți aminte de el? E primul pe listă. Încheietor de pluton, Mara Alexandra. Între aceste două repere, o întreagă lume, în continuă mișcare și prefacere. Constantin și Ana, adică tata și mama autoarei. Prăvălia satului, pădurea baronului, doamna Tina, patefonul și mătușa Rafilă. Toarla, menestrelul satului, și Sofia lui. Crucea de fier din cimitir, mai bătrână decât veacul. Perceptorul Lörincz, o secătură; simpaticul hornar, cam bețivan, dar simpatic; părintele Constantin Olteanu, har și dăruire; domnul învățător Emil Pop, flacăra vie! Pelerinaje la mănăstirea Nicula, peste dealuri, peste văi; gostatul, șansa noastră; profesorul de istorie, spion în solda rușilor; enigmaticul domn Iuliu Oprea; domnul Nacu, un năsăudean de modă veche; orașul de la Dunăre; farmacia nr. 45 Beclean; strada Păcii nr. 4, Năsăud; Elena Gabriela și Ovidiu Ioan, o nouă familie în neamul Săsărmanilor și al Sermeșenilor. Au venit și nepoții, dar îi mai lăsăm să crească puțin, căci vom avea ce să vorbim și despre ei.

Cartea aceasta, "Călător prin viața mea", este povestea unui sat de pe valea Meleșului, și povestea unei familii numeroase din acest sat. O poveste cu șase generații, între două repere: moșu' Mihăilă, început de poveste, și Mara Alexandra, povestea unui nou început.

Între timp, Elena Săsărman a mai editat o carte: "Privind înapoi cu iubire", Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2021. Cu o prefață semnată de Elena Gabriela Sermeșan (n. Săsărman). Un text consistent, coerent și aplicat. Mănușă!

"E o carte atotcuprinzătoare, ne spune Gabriela Sermeșan, un amestec de literatură, istorie, geografie, teologie, filosofie populară, etnografie, impregnate cu lirism ce dă cărții un farmec aparte. Călătoria prin Țata Sfântă e un itinerariu spiritual ce ajută fiecărui pelerin să înțeleagă comp-lexitatea și

spiritualitatea locului în care se află. Etapele istorice parcurse de autoare sunt prezentate cronologic accentuând importanța fiecăruia pentru întreaga comunitate sătească. Evenimentele prezentate de la naștere până la senectute oferă cărții un pronunțat caracter memorialistic. (Încă o dovadă, dacă mai era nevoie, că așchia nu sare departe de tăietor! Mai multe nu vă spun). Față de prima carte a Elenei Săsărman, aici intervine un element nou: două caiete, *Caietul verde și Caietul albastru*. Caiete care conțin însemnările părintelui său, Constantin, de-a lungul a peste două decenii. Rămas vădov, el și-a petrecut ultimii 15 ani în familia fiicei sale,

Elena. De numele acestui gospodar de excepție se leagă, printre multe altele, și "Grădina din Bărc", o grădină cu pomi fructiferi, cu viță de vie, cu legume și zarzavaturi, un mic iaz cu pește. Un adevărat colț de rai pe malul drept al Someșului Mare. Acest bărbat puternic și priceput la toate, care a umplut cu însemnări din viața lui cele două caiete, ar merita o carte întreagă. Cine știe, poate... Dar să revenim la prefața doamnei prof. Elena Gabriela Sermeșan.

"Un aspect al modernității scrierii îl constituie prezența tehnicii intertextualității prin înserarea unor versete din Biblie, dar și a unor fragmente din lirica românească sau din cea universală. De asemenea, introducerea unor pasaje din *Caietul verde*, sau din *Caietul albastru*, accentuează autenticitatea cărții. Toate aceste fragmente, bine introduse în lucrare, constituie adevărate puncte de reper pentru autoare, care încearcă să le valorifice, comentându-le și interpretându-le pe înțelesul tuturor".

Un personaj ieșit din comun, înșolit, este Gutuiul (cu majusculă!) din grădina casei. "Asocierea pomului cu fiul autoarei trezește sentimente profunde oricărui cititor. Nu știu dacă vreodată un gutui a fost descris cu atâta dragoste, cu atâta pasiune, cu atâta profunzime!"

Dar și ceea ce urmează este demn de toată atenția: "De-a lungul întregii cărți, autoarea insistă asupra rolului muncii, al rugăciunii, al lecturii, al dăruirii față de oameni, al sacrificiului, al iubirii. În centrul cărții apar figurile celor doi părinți, mama și tata, adevărați creatori ai universului copilăriei pentru cei șapte copii. În jurul lor se naște o lume, aducând-o în prezent. (...) Casa, curtea, fântâna grajdul, șura devin repere ale existenței care imprimă o aură de mitic universului țărănesc. E o lume mitică, dar o lume care a existat cu adevărat, dispărând însă în negura timpului."

Ca să conchidem: O carte document, o cronică de familie, o carte de învățătură.

O poveste de dragoste.

Carolina ISPAS

Eseu**Trofeul singurătății**

Singurătatea necesară pentru a trage la galera unui roman; singurătatea ca apărare de mediul ostil; singurătatea ca gheară în gât pe timp de boală. *Pe culmile disperării*, Cioran: „Singura surpriză a singurătății este moartea” și asta după ce guști, tot în formularea lui, „aromele singurătății”.

Prietenul, bunul nostru prieten, urcat, cum ar spune Petru Ursache, „din înaltul de jos în înaltul de sus”, le-a încercat pe toate. Singurătatea, ca sindrom sau medicație, nu l-a izbăvit. A plecat cum a trăit, ca și Petru al meu: *împăcat și tare*.

Am fost primul cititor al ultimei sale cărți (așa cum a ținut să precizeze în dedicație), *Sindromul Robinson*, Polirom, 2014. O carte despre singurătate și bătrânețe, singurătate și moarte sau, pur și simplu, despre singurătate. A putut s-o scrie pentru că a fost fundamental singuratic. Perfect singur.

Da, Mareș a câștigat trofeul singurătății.

„Ave, Magda!”

Cât îmi lipsește salutul lui, cât îmi lipsesc lungile noastre conversații: „Tema mare, asta-i important, nu flecurile cotidianului.” Ca și el, cred în tema mare (tema singurătății este una), în teme cu grad mare de risc, în roman de clasă, clasic.

Dar de ce aș scrie toate astea la trecut, când dialogăm și acum?

- Dragă Radu Mareș, ești un *aristos*. Personajul cel mai singur dintre toate personajele tale ești tu însuși. Ezit între două titluri pentru notațiile mele: *Scriitorul, singur și Trofeul singurătății*. Care ar fi mai potrivit? Pariul singurătății polifonice l-ai câștigat.

- Câte soiuri de singuratici există, Magda?

- Cei depistați de mine numai în romanul tău *Deplasarea spre roșu* sunt singuraticul melancolic, singuraticul îndrăgostit, singuraticul disperat, singuraticul în depresie. Ce subiect e mai tulburător decât singurătatea? Singurătatea prietenoasă, dar și singurătatea glacială, cu lumina stinsă, insomniacă, nemângâiată, singurătatea înfricoșată de boală și de moarte.

Atunci nu știam că el însuși era *colosal* de vulnerabil la boală și la moarte. *Colosal* era vocabula sa, des repetată, aproape tic verbal, sunând ca un fel de clopoțel. Pe celălalt cuvânt favorit, *formidabil*, îl așteptam să vină în dialogurile noastre. Și venea. Câteodată chiar despre un text al meu care-i plăcuse. Trebuie spus însă că Radu Mareș era foarte atent la cuvânt. E meserie asta. În proza lui, orice cuvânt e greu de înlocuit. Încercați. Eu n-am putut.

Mareș și-a oferit mereu capul pe tava criticii. Și-a asumat cu orgoliu eticheta de „expirat”. Mă pricep să scriu despre Mareș expiratul, pentru că mă las și eu provocată de etichetarea asta. La fel ca prietenul meu, nu cred că ideea națională e caducă. Și nu suntem nici șovini, nici nedemocrați dacă apărăm stilul etnic românesc.

- Ave, Magda! Eu prefer trăirea de gradul 1, nu 2. Vreau de la Proust *carne și sânge realiste, cu rost artistic. Adieu, Marcel!*

L-am contrazis.

- Vrei de la Proust război și sânge, ca de la Tolstoi? Nu curge sânge ca-n *Război și pace*, așa este. Nu-i sânge, ci o otrăvă dulce, cu gust de madlenă. E fleac să conservi „puțin timp în stare pură”? Pe mine, Proust mă prinde de la primele

fraze ca o muzică fină –poate și pentru că sunt cititoare de poezie – îl ador.

A revenit cu părerea lui Céline despre Proust, prea dure să le trec aici.

- Nu te urmez deloc. Céline apasă prea mult pe pederastie, eu o trec cu vederea. De ce-l vezi pe Proust numai la umbra bărbaților în floare?

- Culmea e că admiratorii lui Proust (Camil, Adameșteanca) nu scriu deloc ca Proust.

- Dar Anton Holban? Ții minte cum l-a pus pe motănelul Ahmed să doarmă cu capul pe *Albertine disparue* numai ca să aducă vorba despre Proust? Să știi că tu poți și asta: să scrii ca Proust. Ți dau citate din tine care te contrazic. Tai, croiești materialul, dar când vrei să brodezi, brodezi precis și poetic. Constantin Cubleşan ți-a pus bine diagnosticul (cf. cronică din „Bucureștiul literar și artistic”, 5-6, mai- iunie, 2014). Vorbea acolo de descriere în „infradetaliu” plus sensiblerie. Știi ceva? Te prefaci, Radu Mareș. Să nu-mi spui că lingura lovită de fărurie nu-ți induce decât un zgomot, atâta tot. Ba îți aduce o senzație rară. La un scriitor profesionist, niciun detaliu nu este nesemnificativ. Contează dozajul. La tine este „milimetric”.

În vremea acestui dialog, Mareș, în „Discobolul”, dar și în „Asymetria”, vedea în „condiția postmodernității” nimic altceva decât „noul realism socialist” *redivivus*.

Nu spun că nu avea dreptate. Spun doar –

(continuare în pag.8)

Magda URSACHE

Eseu

Trofeul singurătății

(continuare din pag. 7)

și o tot repet - că nu toți optzeciștii sunt postmoderniști. Mai sunt și optzeciști independenți. După cum douămiiștii nu sunt toți minimaliști, postmoralisti, apocaliptici, nu toți refuză livrescul cu înaintași cu tot și zic da scatologicului. Autori mari fără feed-back? Greu.

Cum nebănuite sunt potecile narrative, căile ficțiunii, Mareș surprinde mereu. Vrea să fie echivoc, ambiguu (deține câteva feluri de ambiguitate, chiar șapte) și este; vrea să spună neted ce are de spus - o face. Și nu-i simplu să scrii simplu. Mereu reușește ce-și propune. În lista lui Mareș încap și Preda cu *Moromeții*, și Barbu cu *Groapa*, dar și Dumnezeu s-a născut în exil, *Luntrea lui Caron*, *Zahei orbul*, *Noaptea de sânziene*, roman ratat după marea critică, *Bietul Ioanide*, ratat după I.B. Lefter, lângă *Cronica de familie*, apropiere riscantă, în opinia mea, pentru autorul ei, Petru Dumitriu. Am discutat cu Mareș despre două feluri de scriitură opuse: *Ora 25* de Constantin Virgil Gheorghiu și *Le parreseux* de Constantin Amărieuței, dar mai ales despre Goma Goma Goma. Am ajuns de la Balzac, recitat la greu (o sută de bucăți) de Radu, și la *Fram, ursul polar*, și la *Toate pânzele sus*.

Deși își administra grijuliu, ca să nu spun chivernisea, singurătatea, Radu Mareș a găsit mereu și mereu timp să mă sune după cel mai greu moment al vieții mele: plecarea Bătrânului. În *Ursăcheștii* (text folosit de mine ca prefață la *Noi vrem cuvânt! sau alte feluri de cenzură*, Eikon, 2015), Mareș narează începutul prieteniei noastre la o cină festivă, după un simpozion despre scriitor și carte, organizat de Adrian Alui Gheorghe, cu pricepere mare în a crea evenimente literare. La un vin *colosal*, ne-am recunoscut la prima vedere „nedușmani”. Cazul meu, eliminarea din presă, „de o atrocitate aproape suprarealistă”, l-a obsedat. Îmi cerea mereu amănunte despre excludere și i-am dat destule. Pe mine și pe Petru ne vedea „strânși în doi ca degetele unui pumn, dar și ca țepii ariciului.” Solidaritate în succese văzuse, nu și „solidaritate la greu, umăr la umăr, dovedită infisurabilă pe termen lung și când nu e în zare nicio speranță. Când însă soarta te strânge în clește și curge sângele abstract al intelectualului, al artistului, -am studiat și asta - e rareori că sentimentele ce leagă un cuplu durează, rezistă. Mă uitam la ei când ne întâlneam, văzându-i mereu cu aceeași uluitoare poftă de muncă, fiecare cu un milion de proiecte, ca la a șaptea minune. Recunosc: nu se poate să nu-i invidiezi în secret...!” Lui Petru i-a făcut un veritabil portret de cărturar în mediu ostil, fără vocația compromisului, „din categoria celor care dacă îi lași în bibliotecă cu creion și hârtie nu le mai trebuie nimic.” Și încă: „El, savantul, nu făcea caz de statutul său, dar îi simțea tu, ca radiația corpului încins, dacă nu erai nesimțit și te comportai ca atare”. Între el și „clownii

literatori” era „linia insesizabil de subțire, dacă știi să privești, imprescriptibilă”.

„Ave, Magda!”. Subiect : generația noastră, care a cunoscut ce a pățit „opera care nu servește”. Cui? Liniei partidului unic. Acum, ideologiei *political correctness*. Ne confruntăm cu cenzura- dresură? Da. E în trend să scrii contra marilor spirite, Eliade, Cioran, Noica, Bernea, Țuțea, nu mai vorbesc de Gyr și de Crainic, nu mai vorbesc de H.H. Stahl, Petru Comarnescu sau despre iconari : Traian Brăileanu și Mircea Streinul. N-am mai apucat să-i trimit cartea mea, *Ridică-te, Gyr, ridică-te, Crainic*, dar i-am spus de titlul dăruit mie de Petru Ursache, pe patul clinicii cardio.

- Colosal titlu, Magda.

Leninstalinii, cum le spune Mircea Coloșenco, nu conțin să-i nege pe martirii închisorilor comuniste, ca exponențialul Mircea Vulcănescu. Pe Mareș l-a deranjat uluitoarea anamorfoză făcută continuu de verzii ecologiști, foști roșii și de fiii lor, vladleninii și ilicii, martirilor închisorilor comuniste, declarați la hurtă fasciști. Cred că, după ce a citit în „Fufa” (titlu-șoc de tabloid) sau așa ceva că „națiunea adună oameni fără scaun la cap, zărghiți”, s-a decis să scrie *Când ne vom întoarce* (Limes Cluj Napoca, 2010). Un *must read*. O capodoperă. Carte de literatură mare, de Nobel.

Este un „Nu ne răzbunați!” vulcănescian în toate paginile romanului, dar și voința de a se dedica neamului. Gavril, supranumit Domnișorul, venit de la Cernăuți într-un sat de pe malul românesc al Nistrului, deține un formidabil spirit de sacrificiu. Este, în *Când ne vom întoarce*, și o poveste de dragoste, iar Mareș a știut că marile povești de dragoste sunt tragice.

- Magda, nu cumva e prea multă etnologie în roman?

- Deloc. Nunta Parascuței tinde spre un manual de datini *in nuce*, dar nu, dozajul tău e „milimetric.”

Radu Mareș bine știa că romanul *începe* când se termină documentarea, observațiile autorului despre istorie, mentalități, politică etc. Eu nu dețin tehnica lui : eșuez în inserturi.

Am discutat mult despre hybris. Și Hitler, și Stalin au fost atinși de hybris. Zelea-Codreanu și el, dar hybrisul lui Carol II e și mai urât, ca să nu pomenim de hybrisul lui Ceaușescu, cultivat de lăudători. Preotul Moța nu, nu-i deloc atins de boala asta. Am comentat spusele lui, citate de Noica : „Avem cu toții cea mai formidabilă dinamită, cel mai irezistibil instrument de luptă, mai puternic decât tunurile și mitralierele; este propria noastră cenușă.” Și sunt periculoși morții lor: strigă mereu Prezent, Prezent, Prezent. Nici vorbă de hybris la Domnișorul, de orgoliu gonflat, narcisism, preaplina sinelui. Își dorește o Bucovină ca soarele de pe cer. Și ce utopie luminată e asta! Gavril M., om tenace, demn, auster, curat moral-civic, construiește în sat și reconstruiește biserica voievodului Ștefan, arsă de ruși. Este ucis (romanul crește din realitatea istorică a anilor 30-40), pentru că deranja frăția teandrică, solidaritatea mistică. I-a venit de hac glonțul: „Ucide păstorul și turma se va risipi.” Katria simte moartea omului ei, vine pe calul negru, în rochie albă, cu pușca retezată. Moare și ea, dar trage prima, intrând în timpul etern al morții sacrificiale.

De ce e atât de blamat Eliade, văzut prin dioptrii de miopi, ca să nu spun prin creiere tembele (vorba lui Arghezi : ”Ferește-mă. Doamne, de interpreți!”) ? Pentru că a sperat în reacția Grund-ului la oribila „eliberare”, cea de la 23 august 1944, cu granițe încuiate și cu „reeducare” în gherle. Atunci, tradiția a fost cel mai mare pericol pentru ocupanți. Acum, e cel mai mare pericol pentru globalizanti. O vor stărpiti din rădăcini. Și de ce deranjează elogiul „virilității”, când România e atinsă de maladia nepăsării? Cred că Mișcarea legionară e tema cea mai grea pentru istorici, dar și pentru ficționari, pentru că acolo s-au amestecat atâtea neadevăruri cu adevăruri.

Se repetă elevilor că geniul național nu există și, pe cale de consecință, sunt loviți în fel și chip rezistenței întru apărarea „celulei românești”. Și-i dau dreptate lui Th. Codreanu: adevăratul discipol al Școlii de la Păltiniș este Ioan-Aurel Pop, de unde și contrele de tot soiul. Iar detractorii săi nu sunt deloc detașați, dimpotrivă, nu ezită să-l transforme pe Nu în Da, privitor la un așa-zis angajament cu Securitatea.

Ce ne enerva deopotrivă pe Radu Mareș și pe mine era cultivarea ideii că românii vin dintr-o patrie îngustă și dintr-o limbă la fel de îngustă, așadar n-ar avea nicio șansă. Dar Joyce n-a pornit dintr-o patrie îngustă? Și câte alte exemple nu se pot da. Eram amândoi de acord că nici calitățile, nici defectele n-au vârstă; că nici nu există literatură de țară mare și de țară mică, de Center ori de Limes. Slobozeanul Șerban Codrin scrie poezie înaltă, la fel Paul Aretzu, din Caracal. Schenk scrie de pe Rin, Aurel Dumitrașcu de pe Bistrița. Parantetic spus, scrie și acum, grație prietenului său Adrian Alui Gheorghe.

Da, întorceam Lupercalia noastră literară pe toate fețele. Cei care ar trebui să fie opozanții guvernărilor, rămași la fel de diplomatici și dilematici ca-n comunism; fostul activist devenit anticomunist; meritocrații care se lasă depersonalizați de puterea politică. Se folosește firul lung și firul scurt, ca să se dea direcții revistelor. Pe ordinea de zi : campania contra Goma; aneantizarea Istoriei lui Călinescu *versus* ediția completă Lovinescu; semnături contra catedralei, precedate de campania contra „fundamentalistilor” ortodocși.

Și ce de rostogoliri fac turtele ideologice! După ce au exploatat ortodoxia, au trecut la catolicism; după ce l-au tămâiat pe Ceaușescu, au trecut la colindatul președinților, de la Ilici la Iohannis. Mai greu le-ar fi fost să treacă pe la sediile partidelor, că-s prea multe.

După versiunea totalitară, a venit versiunea globalizatoare. Îi aveam în vedere pe totalizatori și totalizați, pe foștii informatori cu cruce cât mai vizibilă la gât, pe egoprozaccii „în carență de mesaj”(formulare Mareș), pe autorii de *literatură sexizată* (E sintagma lui). Un prozator bun n-are nevoie de proptea porno ori scato.

Radu Mareș a renunțat la treburile de editor. Geaba visezi la perpetuare editorială când n-ai nici bani, nici sponsori. A renunțat și la presa cotidiană, scăpând de ea ca Ulisse de Ciclop. Ne plăceau ziarele de format mare: *broadsheet*, serioase. S-au cam dus. Mareș a rămas pe „Acolada” și pe „Discobolul”. La *scriștit*.

A venit, la urmă, *Sindromul Robinson* (Polirom, 2014), la care voi reveni.

Ave, Radu Mareș! Carte mare(ș). Carte grea.

Magda URSACHE

2021

Născuți: 101

Căsătoriți: 47 (înregistrați la Maieru)

Decedați: 88 (62 înregistrați la Maieru, 26 la spital)

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341

ISSN 1224 - 643